

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

OSUVA Open
Science

This is a self-archived – parallel published version of this article in the publication archive of the University of Vaasa. It might differ from the original.

Tiedesota: hallintotieteen positivismikritiikki

Author(s): Autioniemi, Jari

Title: Tiedesota: hallintotieteen positivismikritiikki

Year: 2019

Version: Accepted manuscript

Copyright © 2019 Edistyksellinen tiedeliitto ry

Please cite the original version:

Autioniemi, J., (2019). Tiedesota: hallintotieteen positivismikritiikki. *Tiedepolitiikka* 44(1), 35-48.

Tiedesota: hallintotieteen positivismikritiikki

Jari Autioniemi

Hallintotieteessä kuten muissakin yhteiskuntatieteissä käytiin erityisesti vuosituhannen vaihteen kahden puolen keskustelua hallintotieteen kehityksestä, tieteenfilosofisista lähtökohdista ja tieteenalan identiteetistä. Jari Autioniemi käsittelee artikkelissaan kirjallisuustutkimuksen keinoin tätä keskustelua ja avaa sen merkitystä niin hallintotieteen kehityksen osana kuin hallinnollisiin toimintatapoihin ja käytäntöihin vaikuttavana tekijänä. Artikkelin pohjalta on luontevaa pohtia vaikkapa länsimaissa voimakkaasti hallinnon reformeihin vaikuttaneen Uuden julkisjohtamisen (New Public Management) tieteenfilosofisia sitoumuksia ja niiden heijastumista nykyiseen suomalaiseen hallintojärjestelmään.

Johdanto

Läpi hallintotieteen historian on käyty keskustelua siitä, mitä ja miten tieteenala viime kädessä tutkii. Yhteiskuntatieteissä paradigmaattisen (Kuhn 1962) perustan löytämisen on yleensä ajateltu parantavan tieteenalan tieteellistä täsmällisyyttä ja uskottavuutta. Kykenemättömyys yhteen paradigmaan voi merkitä yhteiskuntatieteiden esiparadigmaattista tilaa tai olemuksellista moniparadigmaattisuutta. Jälkimmäinen vaihtoehto ei kuitenkaan saa hämärtää sitä seikkaa, ettei paradigmatella tarkoiteta teoriaa tai koulukuntaa: käsitteelle perustavinta on sen esiteoreettinen ja metafyyminen maailmankuvaan liittyvä piirre, joka sekä edeltää että muokkaa niin empiiristä kuin teoreettistakin tutkimusta. (Corbetta 2003, 11; Friedrichs 1970; Raunio 1999, 53–54.) Hallintotieteessä paradigman liian löysä käyttäminen on johtanut lähinnä kuumiin väittelyihin ja paradigmasotiin (Rommell & Christiaens 2006). Samalla käsitteen tieteenfilosofinen tausta ja tarkka merkitys ovat jääneet debateissa pimentoon (Corbetta 2003, 9).

Salmisen (2002, 19–21) mukaan hallintotieteelle voidaan antaa laajempi ja suppeampi tehtävä: laajemmassa merkityksessä hallintotieteessä

tutkitaan yhteiskunnan organisoitunutta toimintaa yleensä, suppeammassa julkisen toiminnan erityispiirteitä. Hallintotieteen paradigmakestutkelua voidaan lähestyä Simonin ja Waldon välisen klassisen debatin avulla. Näistä kahdesta Simonin tieteenfilosofisten perusteiden historialliset juuret juontavat positivismin ja loogisen positivismin perinteisiin. Vastaavasti Waldolle hallintotieteen keskeisimmät ongelmat eivät ole ratkaistavissa loogisen positivismin metodien avulla: siinä missä luonnontieteet ovat kiinnostuneita kysymyksestä: ”Mikä on asian laita”, määrittää hallinnollista alaa yleinen yhteiskuntatieteellinen kysymys: ”Mitä pitäisi tehdä?” Poliitiikan teoreetikkona Waldo korostaa hallintotiedettä demokraattisena teorian, minkä johdosta julkishallinnon ydin-arvo on demokraattisuudessa. Waldon mukaan hallintotieteen demokratiateorian kehittymisen pääesitteet ovat Simonin ”positivistiset” käsitykset, joiden mukaan tehokkuus on arvoneutraali käsite, ja että alan täytyy hyväksyä tehokkuus hallinnollisen tieteen keskeisimmäksi käsitteeksi. (Harmon 1989; Riccucci 2010, 10–12; Simon 1946; Waldo 1952.)

Hallintotiedettä on usein kritisoitu identiteetin ja rajojen puutteesta: tämä näkemys perustuu positivismin näkemykseen tieteen tiedon yhtenä-

sydestä. Näin ollen positivistien mukaan hallintotiede ei ole todellinen tiede. Vastakkainen näkemys sen sijaan korostaa, että hallintotieteen tulee perustua eri tiedonaloihin: hallintotiede ei ole pelkkä traditionaalinen ja akateeminen tiede, vaan se tulee nimenomaan ymmärtää poikkitieteellisenä ja käytäntöihin perustuvana alana. (Raadschelders 2010, 131–133; Shafritz & Hyde 2012: 10–11.) Näistä kahdesta näkemyksestä edellinen on vallitseva. Hallintotieteissä vallitseva tutkimusote on edelleen määrällis-tilastollinen ja behavioraalis-empiirinen: hyvin harva lehti on omistautunut esimerkiksi hermeneuttis-laadulliselle otteelle (Frederickson et al. 2012, 162–163).

Tässä artikkelissa arvioidaan hallintotieteen positivismikritiikkiä postmodernien ja kriittisten hallintotutkimusten kautta. Mitä kyseiset kriitikot positivistisessa hallintotieteessä kritisivat? Entä millaisiin tieteenfilosofisiin ja metodologisiin oletuksiin kriitikot itse nojautuvat – mistä kritiikkiä voidaan kritisoida? Artikkelin tieteellisenä menetelmänä käytetään systemaattista kirjallisuustutkimusta. Oletuksena on ollut, että postmoderni julkishallinto ja kriittinen johtamistutkimus ovat radikaalienkin luonteidensa mukaisesti kyenneet avaamaan hallintotieteen dogmeja ennakkoluulottomalla tavalla. Lisäksi niiden positivismikritiikki voi olla liian ilmeistä, yksinkertaisuudessaan jopa räikeää (Töttö 2000).

Vaikka aiheesta on kirjoitettu kansainvälisesti mittavasti, kotimaassa sitä on tehty vain vähän. Toki poikkeuksiakin on (ks. esim. Nikkilä & Paasivaara 2010, Juuti & Luoma 2009, Joensuu 2006). Artikkelini pyrkii joka tapauksessa tuomaan aihetta lähemmäksi kotimaata: keskustelu hallintotieteen paradigmaattisesta luonteesta ansaitsisi aina väittelijänsä, ja erityisesti suhteessa kansainväliseen kontekstiin. Koska postmodernit ja arvokriittiset hallintoteoriat ovat vaikuttaneet uusien teorioihin taustaoletuksiin, niiden tarkemmalle arvioinnille löytyy oikeutus (Frederickson et al. 2012, 131). On tärkeää, että hallintotieteellinen tutkimus kiinnit-

tää huomiota omiin tieteenfilosofisiin lähtökohhtiinsa ja oletuksiinsa. Artikkelissa määritellään positivismi sekä postmodernistiset ja kriittiset hallintoteoriat. Tämän jälkeen artikkelissa esitetään systemaattinen kirjallisuustutkimus, jonka askeleet pyritään erittelemään mahdollisimman tarkasti. Systemaattisen kirjallisuustutkimuksen jälkeen tehdään tulosten yhteenveto ja tulkinta.

Mitä on positivismi?

Positivistisen perinteen ehdottomia määritelmää on sen historiallisista muutoksista johtuen hankala antaa, täysin positivistisen tutkimuksen pääpiirteistä puhumattakaan. Puhtaasti positivistista tutkimusta on tuskin koskaan tehty (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 178). Positivistisen metodologian ja filosofian ydinteetit riippuvat siitä, puhutaanko ranskalaisesta klassisesta positivismista (Saint-Simon, Comte, Durkheim) vai loogisesta positivismista tunnetusta itävaltalais-saksalaisesta uuspositivismista (Raunio 1999: 111). Yhteiskunnan alalla positivismi merkitsee puhdistautumista teologisesta ja metafysisestä painolastista: uskonnon ja metafysiikan vastaisuus on säilynyt positivismin eräänä tunnuspiirteenä (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti 2006, 133).

Positivismista on monessa mielessä jäänyt pelkkä pejoratiivinen merkitys. Samalla kritiikki on perustunut väärinkäsityksille. Positivismin oppi-isä Comte ei edustanut usein positivismikritiikissä esitettyjä kantoja, joiden mukaan sosiaalinen maailma olisi redusoitavissa luontoon tai että tutkimus olisi täysin teoriavapaata. Comten positivismi perustuu käsitykseen todellisuuden tasoista: fyysikaalisesta kemialliselle ja biologisesta sosiaaliseen tasolle siirryttäessä ilmenee uusia ominaisuuksia, joita alemman tason lainmukaisuudet eivät voi selittää. Comten metodologinen puoli pohjautuu näkemykseen, että objektiiviseen tietoon pyrkivä tiede on yksi ja jakamaton. Tieteellä

... HALLINTOTIETEEN TULEE
PERUSTUA ERI
TIEDONALOIHIIN: HALLINTO-
TIEDE EI OLE PELKKÄ
TRADITIONAALINEN JA
AKATEEMINEN TIEDE, VAAN
SE TULEE NIMENOMAAN
YMMÄRTÄÄ POIKKITIEEEL-
LISENÄ JA KÄYTÄNTÖIHIN
PERUSTUVANA ALANA.

on yksi metodi, jota se käyttää tutkiessaan empiirisesti moninaista mutta metafysisesti yhdeksi oletettua maailmaa. Kukin tieteenala käyttää Comten mukaan sille soveliaita menettelytapoja: vertailevalla metodillaan sosiologia tuo tieteeseen uuden metodin ja toimii positiivisen metodin täydentäjänä. (Töttö 2000: 21–22.)

Wienin piiri jatkoi positivismin työtä käyttämällä Russellin ja Wittgensteinin ideoiden innoittamina logiikan eksakteja käsittelevälineitä (Niiniluoto 1999: 51; Wittgenstein 1922). Filosofian tehtäväksi jäi tieteellisen kielen ongelmien ratkaiseminen logiikan avulla. Wienin piirin edustama looginen positivismi ja myöhemmin looginen empirismi syntyivät pyrkimyksestä ratkaista demarkaatio-ongelma tieteen ja epätieteen välillä. Piirin jäsenet loivat empiristisestä tieto-opista muotoilun mielekkäiden lausumien seulomiseksi merkityksettömistä. Merkityksettömiin aloihin kuuluivat teologian lisäksi perinteiset filosofian alat kuin myös poliittiset ideologiat: näitä kaikkia Wienin piirin jäsenet kutsuivat metafysiikaksi. Positivistisen tieteenperinteen keskeisiin ihanteisiin voidaan luetella luonnontieteellisen tutkimusmetodologian objektiivinen havainnointi ja arvoneutraalius. Luonnontieteet olivat se tieteen malli, johon yhteiskuntatieteidenkin tulisi pyrkiä: tieteellinen ihanne oli matemaattinen luonnontiede ja matemaattisessa muodossa esitetyt lait ja teorit. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006: 133–134.)

Loogisen positivismin ankarinta empirismiä edustaa käännettävyysteesi, jonka mukaan kaikki mielekkäät väitelauseet on voitava kääntää kielelle, jolla kuvataan aistihavaintoja kaikista yksinkertaisimmin. Käännettävyysteesi on kuitenkin niin ankara, ettei minkään tieteenalan tuloksia voitaisi pitää mielekkäinä. Wienin piirin jäsenet kehittivätkin väljemmän empirismin muotoilun loogisen empirismin muodossa, joka perustuu tieteen kielen kaksitasoteorian käsitykseen teoreettisista väitteistä. Kielen kaksitasoteoria ei kuitenkaan ollut kestävä, minkä johdosta seuraava askel oli havain-

tojen teoriasidonnaisuusteesi. Teesin mukaan yksittäiset havainnot eivät ole toisistaan riippumattomia, kuten looginen positivismi ja empirismi olettavat. Havaintojen teoriasidonnaisuus näkyy eri tieteenaloilla käytetyissä mittareissa, sillä ne ovat rakennettu lukuisten eri teorioiden pohjalta. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 138–140.) Vaikka tieteenfilosofia painottaa kaikkien havaintojen teoriapitoisuutta, on tutkimuksessa eroteltu teoreettisiin ja empiirisiin käsitteisiin edelleen hyvin yleistä (Ketokivi 2009: 43; Kuhn 1962; Niiniluoto 1999: 223–224).

Comtelaisen positivismin mukaan tutkimus ei ole täysin teorialontta. Ristiriitaista onkin, että käsitystä havaintojen teoriapitoisuudesta on alettu pitämään positivisminjälkeisenä käsityksenä, vaikka sen ensimmäinen kannattaja oli positivismin isä. Positivismikritiikki, jonka mukaan sosiologinen tutkimus perustuu pelkästään sosiaalisen maailman näkyviin ja ulkoiisiin piirteisiin vailla tulkintaa, kohdistuu pelkästään tieteen kieleen uskoviin Wienin piirin Neurathin ja Carnapin kaltaisiin empiristeihin. Comten mukaan juuri sellainen kanta, että kaikki teorit olisi kiellettävä empirismin puolesta, olisi positivistisen filosofian hengen vastainen. Empirismi ei kuulunut Comten klassiseen positivismiin lainkaan, myöhempiin positivisteihin sen sijaan paljon useammin. (Töttö 2000: 22–23, 40.)

Postmodernismi ja kriittisyys hallintotieteissä

Postmodernismin ymmärtämiseksi on ensin ymmärrettävä sen luonnehdinta moderniteetista, jolla yleensä tarkoitetaan valistukseen perustuvaa esimodernien ja perinteisten myyttien, järjestysten ja maailmankuvien hylkäämistä. Puhutaan järjen aikakaudesta, joka vaihtoi periytyvän vallan tai jumalan luonnollisen järjestyksen demokraattiseen järjestelmään, kapitalismiin ja marxismiin sekä profetian ja taikauskon faktoihin perustu-

YHTEISKUNNAN ALALLA
POSITIVISMI MERKITSEE
PUHDISTAUTUMISTA TEOL-
OGISESTA JA METAFYYSISESTÄ
PAINOLASTISTA: USKONNON
JA METAFYSIKAN VASTAISUUS
ON SÄILYNYT POSITIVISMIN
ERÄÄNÄ TUNNUSPIIRTEENÄ
(KAKKURI-KNUUTTILA &
HEINLAHTI 2006, 133).

vaan tieteelliseen tietoon. Postmodernismi kieltää moderniteetin suuren tarinan. Tieteen osalta tämä merkitsee kritiikkiä positivistisia lähtöoletuksia kohtaan: tieteellinen lähestymistapa ei sanoistaan huolimatta ole objektiivista tai neutraalia, minkä johdosta sen alistavat ja epäoikeudenmukaiset seuraukset tulee asettaa kriittiseen valoon. Kyseisessä kritiikissä kielellä on suuri merkitys, sillä todellisuuden sosiaalinen rakentuminen perustuu kielenkäyttöön. (Derrida 2001; Frederickson et al. 2012, 142–143; Lyotard 1984.) Postmodernistista hallintoteoriaa on vaikeaa määritellä tyhjentävästi. Syynä tähän esitellään usein kantaa, jonka mukaan postmodernistisia lähtökohtia ei voida arvioida modernististen kriteerien tai standardien mukaisesti. Postmodernismia voidaan pitää negatiivisena projektina, sillä moderniteetin kritisoimisen ohella se kieltää myös mahdollisuuden minkäänlaisen koherentin maailmankuvan muodostamiselle. (Frederickson 2012, 149–150.)

Kritisoijat lähestyvät positivismia usein tulkinallisista, postmoderneista ja kriittisistä näkökulmista. Näitä kolmea yhdistää niiden tieteenfilosofinen tausta humanistisissa teorioissa (Burrell & Morgan 2009). Postmoderni hallintoteoria muodostaa antiteesin objektiiviselle yhteiskuntatieteelle ja positivismille ja se hylkää useita niiden ontologisia ja epistemologisia oletuksia. Siitä huolimatta, että postmodernismi kieltää empirismin ja objektiivisuuden, sen kannattajat ovat usein empiristejä laadullisen metodologian kysymyksissä. Laadullinen tutkimus on pikemminkin sidoksissa interpretivismin kaltaisiin postpositivistisiin kuin postmodernistisiin lähtökohtiin. Hallintotieteissä se on tarkoittanut esimerkiksi tutkimuksen tekemistä luonnollisessa kontekstissa, hiljaisen tiedon omaksumista, tarkoituksenmukaista otantaa, ideografista tulkintaa ja varovaisuutta yleistämistä kohtaan.

Monet postmodernin hallintoteorian lähtökohdista ovat löydettävissä jo 1960-luvun lopulta alkaen vaikuttaneessa Minnowbrook-ryhmässä ja uudessa julkishallinnossa (*New Public Administration*). (Frederickson et al. 2012, 131–132, 161–162.) Minnowbrook-ryhmä arvioi, ettei perinteinen julkishallinto kyennyt vastaamaan

aikansa yhteiskunnallisiin tai poliittisiin haasteisiin. Uuden julkishallinnon tehtävä on niiden rakenteiden ja vallitsevan politiikan muuttaminen, jotka systemaattisesti vastustavat sosiaalista tasa-arvoa. (Frederickson 1971.) Minnowbrook-ryhmän ja postmodernin teorian yhtäläisiksi lähtökohdiksi voidaan luetella seuraavat väitteet:

1. Julkishallinto ei voi olla neutraali tai objektiivinen.
2. Teknologia dehumanisoi.
3. Byrokraattinen hierarkia on usein tehotonta.
4. Byrokraatit muuttavat tavoitteitaan ja pyrkivät yksinkertaisesti selviytymiseen.
5. Yhteistyö, konsensus ja demokraattinen hallinto ovat parempia keinoja organisaation tehokkuuden parantamiseksi kuin vain auktoriteetin harjoittaminen.
6. Julkishallinnon on oltava entistä demokraattisempi, entistä mukautuvampi ja entistä herkempi muuttuvia yhteiskunnallisia, taloudellisia ja poliittisia olosuhteita kohtaan. (Frederickson et al. 2012, 132.)

Moni postmoderni hallintoteoreetikko lähestyy hallintoa kriittisestä johtamistutkimuksesta käsin. Kriittinen johtamistutkimus ja kriittinen teoria ylipäättään perustuvat 1920-luvulla Frankfurtissa perustettuun instituuttiin *Institut für Sozialforschung*, jonka tunnetuimpiin ajattelijoihin kuuluvat Max Horkheimer, Theodor Adorno ja Jürgen Habermas. Yleisesti ottaen kriittinen teoria ei kuitenkaan ole synonyymi Frankfurtin koululle. Kriittistä johtamistutkimusta keskeisesti muokanneena teoksena pidetään Alvessonin ja Willmottin (1992) toimittaman teoksen lisäksi jo vuonna 1979 ilmestynyttä Burrellin ja Morganin (2009) teosta, joka perustui organisaatiotutkimuksen funktionalismin kritiikkiin: siitä huolimatta, että funktionalismia kohtaan oli kohdistettu kritiikkiä, teoksen kirjoittajien mukaan myös kritiikki oli funktionalistiseen näkemykseen perustuvaa.

Burrell ja Morgan (2009, 18) erottavat organisaatiotutkimuksen kaksi haaraa, jotka ovat regulaation sosiologia ja radikaalin muutoksen sosiologiaan. Nämä kaksi haaraa pätevät tutkimuksessa edelleen. Regulaation sosiologia on heidän mukaansa kiinnostunut status quosta, sosiaalisesta järjestyksestä, konsensuksesta, sosiaalisesta integraatiosta ja koheesiosta, solidaarisuudesta, tarpeiden tyydyttämisestä ja aktualisuudesta. Näitä tavoitteita positivis-tis-funktionaalinen organisaatiotutkimus osaltaan vähintään implisiittisesti toteuttaa. Vastaavasti radikaalin muutoksen sosiologian ja täten kriittisen johtamistutkimuksen ydinteetit liittyvät radikaaliin muutokseen, rakenteelliseen konfliktiin, hallinnan muotoihin, ristiriitaan, emansipaatioon, köyhyteen ja potentiaalisuuteen.

Systemaattinen kirjallisuustutkimus

Artikkelissa käytetään systemaattista kirjallisuustutkimusta, jonka ideana on tuottaa tiivistelmä aihepiirin tutkimusten keskeisimmästä sisällöstä (Salminen 2011, 9). Systemaattinen kirjallisuustutkimus toteuttaa Finkin (2005) mallia, joka perustuu seitsemään eri vaiheeseen. Vaiheet ovat seuraavat:

- (1) tutkimuskysymyksen luominen
- (2) kirjallisuuden ja aineistojen valinta
- (3) hakutermin keksiminen
- (4) hakutulosten karsiminen käytännön-seuseulan (esim. kieli, sisältö, ajanjaks) avulla
- (5) hakutulosten metodologinen seulominen
laadullisessa mielessä (esim. tutkimus suunnitelma, otanta, tiedonkeruu)
- (6) katsauksen tekeminen
- (7) tulosten syntetisointi. (Fink 2005, 3–5; Salminen 2011, 10–11.)

Systemaattinen kirjallisuustutkimus voidaan tarkemmin toteuttaa Salmisen (2011, 16–17) havainnollistamien vaiheiden kautta. Artikkelin perustuu systemaattiseen kirjallisuustutkimuk-

seen hallintotieteiden artikkeli- ja monografia-aineistolla. Artikkelin lähtökohtana oli rajata tutkimusalue hallintotieteen alalla tapahtuvaan positivismikritiikkiin, joka lähestyi aihetta postmodernistisista ja johtamistutkimuksen kriittisistä katsantokannoista käsin. Hakutermeinä käytettiin systemaattisesti käsitettä positivism ja public administration/administrative science. Hakutermeillä pyrittiin kattavuuteen, eikä niitä pyritty täydentämään postmodernismin tai kriittisen johtamistutkimuksen termillä. Hakutulosten relevanssi tulitaisiin arvioimaan käytännön seulassa myöhemmässä vaiheessa. Aineiston haulle asetettiin seuraavat kriteerit. Tutkimusten tuli olla joko monografioita tai artikkeleita, jotka oli julkaistu keskeisimmässä aikakausjulkaisuissa. Tutkimusten tuli olla julkaistuja vuosien 1990–2017 aikana. Ensimmäinen löydetty tutkimus oli vuodelta 1992 ja viimeinen vuodelta 2015, eli lopullinen aineiston ajallinen väli oli 23 vuotta. Systemaattisen kirjallisuustutkimuksen aineistona käytettiin Vaasan yliopiston hallintotieteiden omaa kirjallisuustietokantaa, EBSCO-tietokantaa ja hallintotieteen keskeisimpiä aikakausjulkaisuja, jotka olivat: Public Administration, Public Management Review, Public Administration Review, Administration & Society, Governance, Organizational Studies, Human Relations, Administrative Theory & Praxis, Administration & Society ja Policy Studies. Tutkimuksessa käytiin läpi yhteensä 254 tutkimusta. Erittäin tiukan seulan läpäisi yhteensä 18 tutkimusta, jotka päätyivät lopulliseen kirjallisuustutkimukseen. Kriteereinä pidettiin tieteenalan kannalta alkuperäisten ideoiden esittelyä, tarpeettoman toiston välttämistä, tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä relevanssia suhteessa kirjallisuustutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Monessa tutkimuksessa ilmeni erityisesti toistoa ja sekundaarista tulkintaa. Tätä aineistoa kuvataan seuraavassa taulukossa.

Aineisto	Teema	Käsitys positivismista	Postmodernistiset ja kriittiset huomiot
<i>Alvesson & Willmott (Eds.), Critical Management Studies, 1992</i>	Kriittisen johtamistutkimuksen esittelyä	Positivismi peittää hallintotieteissä lukuisia tutkimusalueita, kuten vallan, arvojen ja sosiaalisten suhteiden merkityksen	Kriittinen johtamistutkimus perustuu postmodernistisiin ja kriittisiin lähtökohtiin hallintoa tutkiessaan
<i>Marsden, The Politics of Organizational Analysis, Organization Studies 14(1), 92–124, 1993</i>	Positivisten organisaatioteorian kritiikkiä	Positivismi vaikuttaa organisaation rationaalisissa malleissa, jotka peittävät vallan ja sosiaalisten suhteiden aiheet	Postmodernit ja kriittiset lähtökohdat ovat sisäisesti ristiriitaisia, sillä ne eivät allekirjoita tieteenfilosofista näkemystä realismista
<i>Farmer, The Language of Public Administration, 1995</i>	Hallintotieteellisen kielenkäytön tutkimista postmodernistista ja kielifilosofisista näkökulmista käsin	Positivismi on läsnä hallintotieteellisessä kielenkäytössä, jota kohtaan tulee kohdistaa kritiikkiä	Hallinnon tutkimuksen kielellinen käänne
<i>Fournier & Grey, At the Critical Moment: Conditions and Prospects for Critical Management Studies, Human Relations 53(1), 7–32, 2000</i>	Kriittisen johtamistutkimuksen heikkouksien ja vahvuuksien arviointia	Kumotut positivistiset näkemykset, jonka mukaan yhteiskuntatieteitä voitaisiin tutkia luonnontieteellisesti, pätevät johtamistutkimuksessa edelleen	Kriittiseen johtamistutkimukseen vaikuttavat monet eri teoriat, kuten uusmarxilaisuus, post-strukturalismi ja dekonstruktionalismi
<i>Lewis & Kelemen, Multiparadigm Inquiry: Exploring Organizational Pluralism and Paradox, Human Relations 55(2), 251–275, 2002</i>	Organisaatiotutkimuksen hahmotteleminen moniparadigmaisena tutkimusalana	Positivisten lähtökohtien tulisi toimia yhtenä lähtökohtana muiden joukossa, positivismi ei kykene tutkimaan ideologiaa	Positivisesta paradigmasta ja sen vallasta tulisi siirtyä kohti tulkinnallisia, postmoderneja ja kriittisiä viitekehyksiä
<i>De Zwart, Administrative Practice and Rational Inquiry in Postmodern Public Administration Theory, Administration & Society 34(5), 482–498, 2002</i>	Postmodernien hallintoteorioiden positivismin kritiikin kritiikkiä	Hallintotieteen tieteenfilosofiset lähtökohdat ovat olleet positivistisia, Simonin työtä unohtamatta	Postmodernien hallintoteorioiden modernin tieteen ja positivismin vastaisuus, tulkinnallisen tutkimuksen ei tulisi olla postmodernia
<i>Hay, Theory, Stylized Heuristic or Self-Fulfilling Prophecy? The Status of Rational Choice Theory in Public Administration, Public Administration 82(1), 39–62, 2004</i>	Rationaalisen valintateorian hallintotieteellistä kritiikkiä	Rationaalinen valintateoria perustuu positivistisiin tieteenfilosofiin oletuksiin, jotka eivät ole argumenteiltaan kestäviä	Valintateorian arvolähtökohtien kriittinen huomioonottaminen ja sen vapauttaminen positivismista
<i>Bevir & Rhodes, Governance and Interpretations: What Are the Implications of Postfoundationalism?, Public Administration 82(3), 605–525, 2004</i>	Postfoundationalismin vaikutus tulkinnalliseen tutkimukseen hallintotieteellisissä kysymyksenasetteluissa	Positivismissa sosiaaliset faktat ovat objektiivisia merkityksistä riippumatta, jotka redusoituvat tilastolliseksi muuttujiksi	Tulkinnallinen tutkimus kykenee korjaamaan positivismin heikkoudet merkitysten tulkitsemisessa
<i>Sandberg, How Do We Justify Knowledge Produced Within Interpretative Approaches?, Organizational Research Methods 8(1), 41–68, 2005</i>	Tulkinnallisen tutkimuksen tieteenfilosofisten perusteiden oikeuttamista	Positivisten tutkimuksen vajavaisuudet tulkinnallisesta viitekehystä käsin	Tulkinnallisen tutkimuksen suosio perustuu positivistisen tutkimuksen metodologisiin heikkouksiin, joita se itsekin sisältää

<i>Spicer</i> , Public Administration Enquiry and Social Science in Postmodern Conditions: Some Implications of Value Pluralism, <i>Administrative Theory & Praxis</i> 27(4), 669–688, 2005	Hallintotieteen asema nykyajassa, jota sanelee postmodernit olosuhteet ja arvopluralismi	Simonilainen näkemys positivistisesta ja arvovapaasta hallintotieteestä ei kykene vastaamaan postmodernin ajan haasteisiin	Postmodernin aikakauden arvojen moninaisuus, jolloin arvot ovat toisiinsa nähden ristiriitaisia ja yhteen sovittamattomia
<i>Jun</i> , The Social Construction of Public Administration: Interpretive and Critical Perspectives, 2006	Julkisen hallinnon määrittelemisen sosiaalisesti vastuullisena ja kansalaisia kuuntelevana toimintana	Yhteiskunnalliset ilmiöt ylittävät nykyiset positivistiset ja managerialistiset käsitykset hyvästä hallinnosta	Kriittisten ja tulkinnallisten lähtökohtien synteesi hallintotieteellisessä tutkimuksessa
<i>Denhardt & Denhardt</i> , The New Public Service: Serving, Not Steering, 2007	Uuden julkispalvelun määrittelemisen uutena hallintotieteellisenä oppina	Hallintotiedettä rajoittaa positivismin ihanteet, jotka ovat tutkimuksen arvoneutraaliudessa ja luonnontieteellisissä metodeissa	Uusi julkispalvelu perustuu postmodernin julkishallinnon periaatteisiin, arvojen ja tulkintojen merkityksiin
<i>Miller & Fox</i> , Postmodern Public Administration, 2007	Hallintotieteen postmodernin teorian esittely	Positivismi muodostaa keskeisen osan hallintotieteen ortodoksiaa	Hallintoteorian luominen postmodernistien työhön nojaamalla
<i>Raadschelders</i> , Understanding Government: Four Intellectual Traditions in the Study of Public Administration, <i>Public Administration</i> 86(4), 925–949, 2008	Hallintotieteen jakaminen neljään perinteeseen	Positivistisiin näkemyksiin perustuva tieteellinen tiedonhankinta muodostaa yhden hallintotieteen neljästä perinteestä	Postmodernit ja relativistiset katsantokannat kritisoivat positivismin näkemystä objektiivisesta todellisuudesta
<i>Ricucci</i> , Public Administration: Traditions of Inquiry and Philosophies of Knowledge, 2010	Hallintotieteen tietoteoreettisten perinteiden arviointia	Positivismi on yksi hallintotieteen tietoteoreettinen perinne, jonka mukaan tietoa saavutetaan empirisellä testaamisella ja hypoteesien verifoinnilla	Hallintotieteen perinteisten teorioiden ja oletusten kriittinen ja postmodernistinen kyseenalaistaminen
<i>Haverland & Yanow</i> , A Hitchhiker's Guide to the Public Administration Research Universe: Surviving Conversations on Methodologies and Methods, <i>Public Administration Review</i> 72(3), 401–408, 2012	Hallintotieteen metodologioiden ja metodien tarkastelua	Positivismi muodostaa tulkinnallisen tutkimuksen kanssa kaksi keskeisintä tiedonhankinnan tapaa	Positivismin piirteitä arvioidaan tulkinnallisen tutkimuksen kautta, joka pitää sisällään on postmoderneja piirteitä
<i>Whetsell & Shields</i> , The Dynamics of Positivism in the Study of Public Administration: A Brief Intellectual History and Reappraisal, <i>Administration & Society</i> 47(4), 416–446, 2013	Positivismin ja sen vaikutuksen esittelyä hallintotieteellisessä tutkimuksessa	Nykyajan positivismi on hylännyt aikaisempia teoreettisia näkemyksiään, mutta edustaa edelleen hallintotieteen valtavirtaa	Hallintotieteen positivistisen perinteen päävihollinen ja postmodernistiset hallintoteoriat
<i>Ryan</i> , Positivism: Paradigm or Culture?, <i>Policy Studies</i> 36(4), 417–433, 2015	Positivismin arviointia paradigmana ja kulttuurina	Positivistinen paradigma on hylättävä ja hyväksyttävä positivismi kulttuurina, jonka uskomuksia hallintotieteilijät jakavat	Positivistisen perinteen arviointia kulttuurin käsitteen avulla

Tulosten yhteenveto ja tulkinta

Systemaattisen kirjallisuustutkimuksen jälkeen suoritetaan tulosten yhteenveto ja tulkinta (Salminen 2011, 20). Mitä kriitikot positivistisessa hallintotieteessä kritisoiivat? Millaisiin tieteenfilosofiin ja metodologisiin oletuksiin kriitikot itse nojaavat – mistä kritiikkiä voidaan kritisoida? Aineiston pitäisi olla laadukasta ja luotettava siitä syystä, että kirjallisuuskatsauksessa on läsnä hallintotieteellisen tutkimuksen johtavat lehdet ja käytetyimmät monografiat. Aineiston pitäisi olla myös kattavaa johtuen esimerkiksi lehtien suhteellisen isosta lukumäärästä. Aineiston kattavuutta tukevat lisäksi monografiat. Kirjallisuustutkimuksessa on läsnä toistuvuutta ja temaattista yhtenäisyyttä. Tutkimusten mukaan positivismiin muodostaa vahvan hallintotieteellisen perinteen, joka vaikuttaa tieteenfilosofista lähtöoletuksista aina johtamisen käytäntöihin. Tutkimukset näkevät positivismiin vaihtoehtoiksi tai suoranaiseksi syrjäyttäjiksi postmodernistisia, kriittisiä ja tulkinnallisia lähtökohdia. Tämä ei ole yllättävää, kun positivismiin aihetta tarkasteltiin postmodernistiset ja kriittiset näkökohdat huomioon ottaen.

Systemaattisen kirjallisuustutkimuksen aikaväli on 23 vuotta. Mitä eri vaiheita aikavälille on havaittavissa? Ensimmäisessä vaiheessa vuodesta 1992 alkaen tutkimukset ovat poleemisia hallintotieteen positivistista perinnettä kohtaan. Samalla niissä määritellään reunaehdoja positivismista vapaalle hallintotieteelliselle tutkimukselle, joka lähestyy tutkimuskohdetta postmoderneista ja kriittisistä lähtökohdista käsin. Keskustelua tutkimuksen tieteenfilosofisista oletuksista käydään aina, mutta tässä vaiheessa sen käyminen on poleemista positivistisia oletuksia kohtaan. Toinen vaihe alkaa vuodesta 2004 alkaen, jolloin tutkimuksissa arvioidaan positivismia tulkinnallisista teorioista käsin. Tässä vaiheessa framille asettuvat myös yhteiskunnallisen arvoympäristön ja kokemusten moninaisuus, joiden vastaamiseen

luonteeltaan positivistisilla tutkimuksilla on omat vaikeutensa. Viimeisessä vaiheessa vuoteen 2008 tullessa on havaittavissa hallintotieteen moniparadigmaattisen luonteen hyväksyminen ja sen rakentavan kriittinen arvioiminen. Tästä vaiheesta alkaen positivistiset, postmodernit, kriittiset ja tulkinnalliset viitekehykset ovat kaikki osa hallintotieteellisen tutkimuksen kirjoa.

Tuloksista voidaan tehdä seuraava synteesi. Positivismia kritisoiitiin postmodernien ja kriittisten hallintoteorioiden kautta kahden kategorian mukaan. Ensimmäinen kategorioista on positivismiin tieteenfilosofisten ja metodologisten näkemysten kritisoiminen. Toinen kategoria jäseni positivismikritiikkiä ensisijaisesti käytännön yhteiskunnallisten ja organisatoristen käytäntöjen kautta. Artikkelissa esitellään

näiden kahden kategorian kaltaisia tuloksia seuraavassa kahdessa luvussa ”positivismi tieteessä” ja ”positivismi hallinnon käytännöissä”.

Positivismi tieteessä

Moni tutkimuksista osoitti kiinnostusta positivismiin tieteenfilosofiin ja metodologisiin ongelmiin. Monen tutkimuksen mukaan positivismi on keskeisesti läsnä hallintotieteellisessä tutkimuksessa (Spicer 2005; Miller & Fox 2007; Denhardt & Denhardt 2007; Riccucci 2010; Haverland & Yanow 2012; Ryan 2015). Muutama tutkimus kiinnitti huomiota siihen, miten hallintotieteessä noudatetaan edelleen tutkimuksen luonnontieteellisiä ja positivistisia ihanteita (Fournier & Grey 2000; Whetsell & Shields 2013). Tätä useampi korosti hallintotieteen moniparadigmaattista luonnetta, jossa positivismi on luonnollinen osa yhtenä perinteenä muiden joukossa (Lewis & Kelemen 2002; Raadschelders 2008; Riccucci 2010). Positivismiin heikkoudeksi mainittiin tutkimuksen ”yltiörationismi”, joka perustuu tilastollisiin muuttujiin, matemaattisiin malleihin ja merkitysten redusointiin. Lisäksi rationalismin nähtiin toisinaan peittävän enemmän kuin

avaavan tutkimuksen kannalta tärkeitä ilmiöitä. (Marsden 1993; De Zwart 2002; Hay 2004; Bevir & Rhodes 2004.) Positivistinen hallintotiede koettiin vajavaiseksi eri merkitysten tulkitsemisessa, minkä johdosta postmodernit ja kriittiset lähtökohdat ymmärsivät kielen keskeiseksi tutkimuskohteeksi (Farmer 1995; Lewis & Kelemen 2002; Bevir & Rhodes 2004; Sandberg 2005). Osa tutkimuksista kiinnitti huomiota postmodernien ja kriittisten lähtökohtien ristiriitaisuuteen, kuin myös postmodernististen teorioiden epäloogisuuteen (Marsden 1993; De Zwart 2002).

Hallintotieteellinen tutkimus noudattaa useaa eri tutkimusperinnettä, niin määrällistä kuin laadullista, empiiristä sekä puhtaan teoreettis-normatiivistakin: ajatellaan, että hallintotieteet tukevat eri tutkimusperinteiden kirjoa sen soveltavan alansa vuoksi (Ricucci 2010, 1–2, 31; Lewis & Kelemen 2002; Spicer 2005). Jokainen tutkimuskysymys vaatii oman metodologiansa, joka on joko tulkinnallista tai positivistista. Näitä kahta kysymisen muotoa ei pitäisi sekoittaa toisiinsa suhteessa määrättyyn tutkimuskysymykseen. Yhden logiikan sisällä metodien yhdistäminen on mahdollista. (Haverland & Yanow 2012.) Raadschelders (2008) erittelee neljä hallintotieteellistä perinnettä, jotka ovat käytännöllinen viisaus, käytännön kokemus, tieteellinen tutkimus ja relativistiset näkökannat. Positivismi vaikuttaa näistä ennen kaikkea tieteellisen tutkimuksen ideaaleihin.

Whetsellin ja Shieldsin (2013) mukaan positivismi on kuitenkin pysynyt keskeisenä osana hallintotiedettä: sen sijaan että metafysiikka pyrittäisiin jollain tavalla ylittämään, positivistit yksinkertaisesti sivuuttavat ontologiaan liittyvät aihepiirit. Positivistiset uskomukset määrittävät sitä tieteellistä kulttuuria ja yhteisöä, josta käsin hallintotieteilijät lähestyvät tutkimustaan (Ryan 2015). Hallintotieteen positivistinen perinne voidaan heidän mukaan määritellä seuraavasti:

1. Hallintotiedettä voidaan tutkia tieteellistä lähestymistapaa käyttäen. Määritelmä täyttää käsityksen tieteen yhtenäisyydestä, minkä johdosta hallintotieteeseen sisältyy

implisiittisesti käsitykset fysikalismista ja tieteiden hierarkkisuudesta.

2. Merkityksen verifikaatiokriteeri on vaihtunut testattavuuteen, selittämiseen ja ennustamiseen. Hallintotieteellisen tutkimuksen laatu perustuu esimerkiksi hypoteesien testaamiseen.
3. Hallintotiede jatkaa empiirisen havaintokielen käyttämistä, joka on positivistille ensisijainen lähestymistapa narratiivisiin, legaalisiin, historiallisiin ja filosofisiin selityksiin nähden. (Whetsell & Shields 2013, 438–439.)

Miller ja Fox kritisoivat positivismia naiivista kielikäsitteestä, jonka mukaan kielen ja todellisuuden välinen suhde on välitön: sen sijaan hallintotieteiden tulisi ottaa huomioon kielenkäytön kontekstuaalinen ja narratiivinen ulottuvuus. Tiedon sosiaalista rakentumista painottava katsantokanta näkee, että järjestelmät ja instituutiot syntyvät ryhmissä syntyvistä sosiaalisista käytännöistä käsin, minkä johdosta niiden olemassaololle ei ole löydettävissä mitään objektiivista perustaa. Näin ollen myös instituutiot ovat aina muokattavissa. (Miller & Fox 2007, 21–22, 85–86). Farmer kirjoittaa refleksiivisestä kieliparadigmasta, joka tutkii julkishallinnon ilmiön hermeneuttisia, refleksiivisiä ja lingvistisiä piirteitä: hänen mukaan positivistinen hallintotiede ei kykene ymmärtämään tai muuttamaan kielteisiä byrokraattisia käytäntöjä (Farmer 1995, 33). Rationalistiset teoriat voivat olla itseään toteuttavia, kuten on rationaalisen valintateorian laita (Hay 2004). Denhardtin ja Denhardtin (2007) mukaan postmoderni hallintotiede perustuu ideaan, jonka mukaan julkishallinnollisia ongelmia ratkaistaan pikemminkin diskurssin kuin rationaalisen analyysin kautta tehtävien objektiivisten mittausten kautta. Positivistisen hallintotieteen vaihtoehtoiksi he erottelevat tulkinnalliset ja arvokriittiset lähestymistavat. (Denhardt & Denhardt 2007, 41.)

Miller ja Fox (2007) väittävät, että Wilsonin, Taylorin ja Weberin teorioihin vannova ortodoksia hallintotieteessä on kuollut. Fournier ja

Grey (2000) vuorostaan väittävät, että vaikka positivismin ja määrällisen tutkimuksen vähentyminen ja laadullisen tutkimuksen lisääntyminen yhteiskuntatieteissä ei suoraan tarkoita kriittisyyttä, yhteys näiden kahden välillä on kuitenkin olemassa. Heidän mukaansa positivismin ja funktionalismin hegemonian sortuminen on yksi syy kriittisten lähestymistapojen syntymiselle johtamistutkimuksessa. Neutraali hallintotiede, tieteellinen johtaminen, hierarkkinen kontrolli tai politiikan ja hallinnon erottaminen toisistaan eivät ole tyydyttäviä hallinnan muotoja. Tästä huolimatta ortodoksia toimii edelleen valtavirtareformien taustalla olevina oletuksina ja legitimoituna myytinä. Reformirytykset eivät pyri ylittämään ortodoksia vaan elvyttämään sitä entistä rationaalisimmilla ja tehokkaammilla ratkaisuilla. Suurin osa hallintotieteellisestä kirjallisuudesta perustuu positivismin metanarratiiviin. Tärkeimmät hallintopoliittiset ongelmat käsitetään hallintotieteessä vain empiirisiksi kysymyksiksi. (Miller & Fox 2007, 3–4, 17, 18; De Zwart 2002.) Esimerkiksi uusi julkisjohtaminen ei kuitenkaan merkitse pelkästään eri tekniikoiden vaan myös uusien, yksityisen sektorin ja markkinoiden arvojen implementointia julkishallintoon (Denhardt & Denhardt 2007, 22).

Hallintoteorian positivismikritiikkiä harjoitetaan myös interpretivismin kautta, jonka mukaan hallinnollisen toiminnan ytimen muodostavat merkitykset ja niiden tulkinta. Interpretivismin mukaan positivistiset teoriat eivät ole tyydyttäviä tapoja hallinnollisen toiminnan ymmärtämiselle. (Bevir & Rhodes 2004; Sandberg 2005.) Siitä huolimatta, että interpretivismi ei ole postmoderni teoria, se on vaikuttanut postmodernin teorian teoreettisiin ja metodologisiin lähtökohtiin (Denhardt & Denhardt 2007, 28; Frederickson et al. 2012, 134, 136). Tulkinnallinen tutkimus nojaa filosofian fenomenologiseen perinteeseen, joka

korostaa kokemuksen ja tulkinnan merkitystä (Sandberg 2005). Tulkinnallisen tutkimuksen epistemologiset ja ontologiset oletukset poikkeavat positivistisesta tutkimuksesta melkoisesti (Sandberg 2005). Interpretivismille sosiaalinen maailma on jatkuva ja alituisesti muutoksenalainen prosessi, joka muovautuu jokapäiväisesti intersubjektiviivisten eli yhteisten, kielellisesti määrittyvien merkitysten kautta. (Burrell & Morgan 2009, 260–261.)

Postmodernilta hallintoteorialta kaipaisi kriittisempää otetta moderniteetin ilmiön ymmärtämisessä. Postmodernismin negatiivisesta projektista ja moderniteetin kieltämisestä huolimatta, postmodernit hallintotieteilijät pyrkivät tarjoamaan parannusehdotuksia niinkin modernille instituutiolle kuin hallinto (Denhardt & Denhardt 2007; Farmer 1995; Jun 2006; Miller & Fox 2007). Jos postmodernismin lähtökohtia ei voida arvioida modernististen kriteerien tai standardien mukaisesti, niin miten niitä voidaan kääntäen soveltaa modernin hallinnon käytäntöihin? Osa tutkijoista onnistuuakin arvioimaan kyseistä problematiikkaa ja tarjoamaan postmodernien teorioiden realistista tulkintaa (Marsden 1993).

Näin ei kuitenkaan käy aina. Esimerkiksi Denhardt ja Denhardt eivät sen tarkemmin määrittele postmodernin ja uuden julkis palvelun (*New Public Service*) välistä suhdetta. Heidän mukaansa postmodernit kannat yksinkertaisesti kritisoiivat hallintotieteen positivismia tiedonhankinnassa, mikä on aikaansaanut tulkinnallisia ja arvokriittisiä näkökantoja kuin myös dialogisuuden korostamista tieteenalalla. Se, miten heidän kansalaisuutta, demokraattisuutta ja julkista intressiä painottava uusi julkis palvelunsa ajattelee syvemmin postmodernistisesta tilasta, jää pimentoon (Denhardt & Denhardt 2007, 39–43). Kyseisen aiheen laiminlyönti on problemaattista tilanteessa, jossa kirjoittajien pyrkimyksenä on posi-

HALLINTOTIETEELLINEN
TUTKIMUS NOUDATTA A USEAA
ERI TUTKIMUSPERINNETTÄ,
NIIN MÄÄRÄLLISTÄ KUIN LAADULLISTA, EMPIIRISTÄ SEKÄ
PUHTAAN TEOREETTIS-NORMATIIVISTAKIN: AJATELLAAN,
ETTÄ HALLINTOTIETEET
TUKEVAT ERI TUTKIMUSPERINTEIDEN KIRJOJA SEN SOVELTAVAN ALANSA VUOKSI (RICCUCCI 2010, 1–2, 31; LEWIS & KELEMEN 2002; SPICER 2005).

tivistis-funktionalistista lähestymistapaa ”syväällisemmän” hallinto-opin muotoileminen.

Positivismi hallinnon käytännöissä

Tutkimusten mukaan positivistinen hallintotiede vaikuttaa käytännön hallinnolliseen toimintaan, ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Näin ollen positivismiin postmoderni ja kriittinen kirjallisuus eivät pelkistä aihetta vain tieteen sisäiseksi vaan yhteiskunnalliseksi aiheeksi. Positivistinen tutkimus laiminlyö esimerkiksi kysymykset vallasta ja sosiaalisista suhteista (Alvesson & Willmott 1992; Farmer 1995; Fournier & Grey 2000; Jun 2006). Positivistinen tutkimus nähtiin kykenemättömäksi vastaamaan postmodernin ja arvopluralistisen yhteiskunnan haasteisiin (Hay 2004; Spicer 2005). Näin käy myös ideologian suhteen (Lewis & Kelemen 2002). Ennen kaikkea monografiat kiinnittivät huomiota siihen, miten hallintotieteessä vaikuttavat New Public Managementin kaltaiset managerialistiset arvot, jotka yksinkertaistavat julkisen johtamisen ja hallinnon kehittämisen yksityisen sektorin käytäntöjen mukaisiksi: ne pyrkivätkin määrittelemään uutta hallinnollista teoriaa tai vaihtoehtoa, johon vaikuttavat postmodernit ja kriittiset lähtökohdat (Jun 2006, Denhardt & Denhardt 2007; Miller & Fox 2007).

Arvokonfliktit ovat näkyvästi esillä yhteiskunnassa, joita määrittelee postmodernit olosuhteet: positivistinen perinne on kuitenkin laiminlyönyt arvokysymykset tutkimuksestaan (Spicer 2005). Postmodernin hallintoteorian pyrkimyksenä on huomioida vähemmistöt, jotka ovat aikaisemmin olleet yhteiskunnallisessa marginaalissa (Miller & Fox 2007, 122–122). Tämä vähemmistöjen marginalisointi on nähtävissä hallintotieteen tavassa tuottaa kieltä ja tutkimusta (Farmer 1995). Junin (2006) mukaan hallinnossa tulisikin huomioida arvopluralismi, sosiaalinen oppiminen, tiedon

sosiaalinen rakenneistuminen ja sosiaalisen järjestyksen diskursiivinen jäsentyminen dialogisista ja intersubjektiiivisista suhteista käsin. Tällöin hallinto perustuisi johtajien refleksiiviseen toimintaan, jossa arvioitaisiin kriittisesti kyseenalaistamattomia uskomuksia ja tehottomia sekä epäautenttisia institutionalistisia käytäntöjä. Oma kysymyksensä on myös globaaleihin haasteisiin vastaaminen. Jun kutsuu sosiaalikonstruktivistista lähestymistapaansa myös kriittiseksi pragmatismiksi, sillä hänen mukaansa hallinnollinen teoria ja käytäntö (praxis) perustuvat kokemuksellisuuden ymmärtämiseen muun muassa poliittisista ja yhteiskunnallisista konteksteista käsin. (Jun 2006, 72, 239.)

JUN KUTSUU SOSIAALIKONSTRUKTIONISTISTA LÄHESTYMISTAPAANSA MYÖS KRIITTISEKSI PRAGMATISMIKSI, SILLÄ HÄNEN MUKAANSA HALLINNOLLINEN TEORIA JA KÄYTÄNTÖ (PRAXIS) PERUSTUVAT KOE-
MUKSELLISUUDEN YMMÄRTÄMISEEN MUUN MUASSA POLIITTISISTA JA YHTEISKUNNALLISISTA KONTEKSTEISTA KÄSIN. (JUN 2006, 72, 239.)

Junin mukaan positivistiseen, empiiriseen ja byrokraattiseen kulttuuriin nojautuva hallinto painottaa ennen kaikkea käytännön tuloksia: teoreettisia lähestymistapoja ja ideoita arvioidaan niiden soveltuvuudella organisaation tehokkuuden mittaamiseen. Puutteistaan huolimatta funktionalistisesta lähestymistavasta on tullut tärkeä hallintotieteen teoreettinen perusta: suuri osa hallinnollisista funktioista perustuu rutiinityöhön, jota ylläpidetään sääntöjen seuraamisella, toimintatavoilla ja hierarkkisilla suhteilla.

Hallintotiede ei voi yksinkertaisesti laiminlyödä sen positivistista ja funktionalistista taustaan. Suurin osa postmodernismin argumenteista ei kykene tarjoamaan rakentavia vaihtoehtoja positivismiin ja funktionalismin ongelmiin, kuten tehokkuuteen, organisaatiomuutoksiin tai ongelmanratkaisemiseen: sen sijaan postmodernismin refleksiivinen ja kriittinen kyseenalaistaminen toimii Junin mukaan alkuna instituutioiden uudelleenmuovaamiseen (Jun 2006, 43–45, 54).

Hallintotieteessä arvokriittinen näkökulma arvioi kriittisesti instituutioiden, vallan ja auktoriteetin näennäisen objektiivisia, arvoneutraaleja ja rationaalisia näkökulmia (Denhardt & Denhardt 2007, 41; Jun 2006, 46). Yhteisenä nimittäjänä näille kritiikin kohteena oleville näkökulmille vai-

kuttaa olevan positivistisen perinteen vaikutus hallinnollisen toiminnan selittämisessä. Fournierin ja Greyn (2000) mukaan kriittinen johtamistutkimus perustuu kolmeen periaatteeseen, jotka on eksplisiittisesti ymmärrettävä positivismiin vastaisiksi. Nämä kolme periaatetta ovat: (1) nonperformatiivisuus eli tehokkuusajattelun laiminlyönti, (2) denaturalisointi eli organisaation irrationaalisuuden osoittaminen ja (3) refleksiivisyys eli tieteenfilosofisen ja metodologisen keskustelun läpikäyminen.

Vaikka kriitikot arvostelevat positivismia siitä, ettei sen puitteissa käydä laajempaa arvokeskustelua, tutkimuksissa kiinnitetään yllättävän vähän huomiota oikeudenmukaisuuden käsitteeseen. Tutkimuksissa käydään kyllä arvokeskustelua, mutta eksplisiittinen oikeudenmukaisuuden määritelmä jää loistamaan tyhjyyttään. Jun (2006, 200–203) on tästä oiva poikkeus. Sen sijaan esimerkiksi Denhardt ja Denhardt (2007, 9) kritisoiivat simonilaista hallintomallia oikeudenmukaisuuden unohtamisesta: he eivät itse kuitenkaan tarjoa oikeudenmukaisuudelle kattavaa määritelmää. Kun he mainitsevat oikeudenmukaisuuden (justice), se on lähinnä maininta muiden sinänsä kauniiden ja problematisoimattomien sanojen seassa (Denhardt & Denhardt 2007, 22, 30, 37, 66, 81, 93, 133). Denhardtin ja Denhardtin (2007) kaltaisissa monografioissa oikeudenmukaisuutta tulisi käsitellä kriittisesti ja kattavasti, sillä se pyrkii ottamaan yhteiskunnallisen arvoulottuvuuden vakavasti osana hallintoteoriaa. Samasta voidaan arvostella myös Millerin ja Foxin (2007) monografiaa. Oikeudenmukaisuus ei ole mikä tahansa hallinnollinen arvo. Julkisen hallinnon kannalta se on ehkä keskeisin. Hyvän julkisen hallinnon tulisi ymmärtää, mitä oikeudenmukaisuudella ja siihen yhdistyväällä yleisellä edulla tarkoitetaan (Autioniemi 2017). Hallinto, joka ei tätä ymmärrä, on enemmän tai myöhemmin kansalaistensa silmissä legitimizeettikriisissä.

Lopuksi

Tässä artikkelissa tutkittiin hallintotieteen positivismikritiikkiä postmodernisteista ja kriittisistä

lähtökohdista käsin. Positivismikritiikki muistuttaa hyvin Salmisen (2002, 19–21) määritelmää hallintotieteen laajasta ja suppeasta tehtävästä. Kritisoi- jien mukaan positivismi vaikuttaa niin hallintotieteen tapaan tutkia yhteiskunnan organisoitunutta toimintaa yleensä kuin myös julkisen toiminnan erityispiirteitä. Systemaattisen kirjallisuustutkimuksen tulosten mukaan positivismia arvostellaan sekä tieteenfilosofisesta että yhteiskunnallisesta tai käytännöllisestä tasosta alkaen. Systemaattinen kirjallisuustutkimus osoittaa myös, että näkemykset positivismista ovat kärjistäviä. Positivismi määritteli usein pejoratiivisesti. Sen nähdään vaikuttavan vallalla olevien ideologioiden taustalla. Positivismiin vaikutusvalta ei pelkisty teoreettisiin teorioihin tai käytäntöihin, vaan sillä on yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Toisaalta monet muut tutkimukset hahmottavat positivismiin yhdeksi hallintotieteen paradigmaksi muiden joukossa, jotka kykenevät paikkaamaan positivistisen perinteen heikkouksia.

Tuloksia voidaan arvioida huomioilla, joita Paul Thompson on tehnyt kriittistä johtamistutkimusta kohtaan. On helppo yhtyä Thompsonin väitteeseen, jonka mukaan kriittistä johtamistutkimusta määrittelee tiedonsosiologisten ja tieteenfilosofisten keskipositivoiden puuttuminen: tällöin positivismia pidetään yksinkertaisesti huonona vaihtoehtona. (Thompson 2004, 56–58). Positivismikritiikki jää kuitenkin loogiseen loukkuun, jos se allekirjoittaa postmodernistiset idean järjen tai edistyksen mahdottomuudesta: tällöin kriittinen johtamistutkimus ei kykene tarjoamaan radikaaleja vaihtoehtoja kritisoimilleen käytännöille. Toinen ilmeinen ongelma on tieteenfilosofisen refleksiivisyyden ja relativismin välinen suhde. Thompsonin mukaan tutkimusta määrittelee usein kolme tutkimuksellista strategiaa, jotka ovat: (1) tekstiin vetäytyminen ja selektiivinen lukeminen; (2) viittaaminen todellisuuteen siitä huolimatta, että tutkimuksen epistemologiset lähtökohdat kieltäisivät kyseisen mahdollisuuden; (3) faktojen luominen diskurssista käsin empiiristen löydösten kustannuksella. (Thompson 2004, 59–61, 63–64.) Nämä seikat ovat usein läsnä positivismikriittisessä kirjallisuudessa.

Hallintotieteen on hyvä kiinnittää huomiota tieteenfilosofisten ja metodologisten oletusten luonteeseen myös jatkossa. Jatkotutkimusta ajatellen hallintotieteen positivismia ja sen kritiikkiä voidaan tutkia kotimaisesta kirjallisuudesta käsin, vaikka aihe ei olekaan täällä järin suuri. Toisaalta voidaan ajatella, että mitä pienempänä asiana tieteenfilosofisia ja metodologisia aihepiirejä pidetään tutkimuksessa, sitä suurempina ne ilmenevät tieteenalan ajattelemattomina oppirakenteina. Itsereflektiona mainittakoon, ettei positivismikritiikin kärjistäviä väitteitä tule suitta mutkitta omaksua. Myös kritiikkiä kohtaan tulee olla kriittinen. ■

Lähteet

- ALVESSON, MATS & WILLMOTT, HUGH (Eds.) (1992). *Critical Management Studies*. London: Sage.
- AUTIONIEMI, JARI (2017). Kohti hyvää hallintoa, kohti yleistä etua? *Tiedepolitiikka*, 42(1), 7–15.
- BEVIR, MARK (2004). Governance and Interpretations: What Are the Implications of Postfoundationalism? *Public Administration*, 82(3), 605–625.
- BURRELL, GIBSON & MORGAN, GARETH (2009). *Sociological Paradigms of Organization Theory*. Farnham: Ashgate.
- CORBETTA, PIERGIORGIO (2003). *Social Research. Theory, Methods and Techniques*. London: Sage Publications.
- DENHARDT, JANET V. & DENHARDT, ROBERT B. (2007). *The New Public Service: Serving, Not Steering*. London: M.E. Sharpe.
- DERRIDA, JACQUES (2001). *Writing and Difference*. London: Routledge.
- FARMER, DAVID JOHN (1995). *The Language of Public Administration*. Tuscaloosa: University of Alabama Press.
- FINK, ARLENE (2005). *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the Paper*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- FOSTER, WILLIAM M. & WIEBE, ELDEN (2010). Praxis Makes Perfect: Recovering the Ethical Promise of Critical Management Studies. *Journal of Business Ethics*, 94(2), 271–283.
- FOURNIER, VALERIE & GREY, CHRIS (2000). At the Critical Moment: Conditions and Prospects for Critical Management Studies. *Human Relations*, 53(1), 7–32.
- FREDERICKSON, GEORGE H. (1971). *Toward a New Public Administration*. Teoksessa Marini, Frank E. (Ed.): *Toward a New Public Administration: The Minnowbrook Perspective*. New York: Chandler.
- FREDERICKSON, GEORGE H., SMITH, KEVIN B., LARIMER, CHRISTOPHER W. & LICARI, MICHAEL J. (2012). *The Public Administration Primer*. Boulder: Westview Press.
- FRIEDRICH, ROBERT W. (1970). *A Sociology of Sociology*. New York: The Free Press.
- HAVERLAND, MARKUS & YANOW, DVORA (2012). A Hitchhiker's Guide to the Public Administration Research Universe: Surviving Conversations on Methodologies and Methods. *Public Administration Review*, 72(3), 401–408.
- HARMON, MICHAEL M. (1989). The Simon/Waldo Debate: A Review and Update. *Public Administration Quarterly*, 12(4), 437–451.
- HAY, COLIN (2004). Theory, Stylized Heuristic or Self-fulfilling Prophecy? The Status of Rational Choice Theory in Public Administration. *Public Administration* 82(1), 39–62.
- JOENSUU, SANNA (2006). Kaksi kuvaa työntekijästä: Sisäisen viestinnän opit ja postmoderni näkökulma. *Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä Studies in Humanities*.
- JUN, JONG S. (1993). What is Philosophy of Administration? *Administrative Theory & Praxis*, 15(1), 46–51.
- JUN, JONG S. (2006). *The Social Construction of Public Administration: Interpretive and Critical Perspectives*. New York: State University of New York Press.
- JUUTI, PAULI & LUOMA, MIKKO (2009). Strateginen johtaminen: Miten vastata kompleksisen ja postmodernin ajan haasteisiin? Helsinki: Otava.
- KAKKURI-KNUUTTILA, MARJA-LIISA & HEINLAHTI, KAISA (2006). *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.
- KETOKIVI, MIKKO (2009). *Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi*. Helsinki: Gaudeamus.
- KUHN, THOMAS S. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- LEWIS, MARIANNE & KELEMEN, MIHAELA (2002). Mul-

- tiparadigm inquiry: Exploring organizational pluralism and paradox. *Human Relations* 55(2), 251–275.
- LYOTARD, JEAN-FRANCOIS (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Manchester: Manchester University Press.
- MARSDEN, RICHARD (1993). *The Politics of Organizational Analysis*. *Organization Studies* 14(1), 92–124.
- MILLER, HUGH T. & FOX, CHARLES J. (2007). *Postmodern Public Administration*. London: M.E. Sharpe.
- MINGERS, JOHN (2009). Discourse Ethics and Critical Realist Ethics. *Journal of Critical Realism*, 8(2), 172–202.
- NIINILUOTO, ILKKA (1999). *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen ja teorianmuodostus*. Helsinki: Otava.
- NIKKILÄ, JUHANI & PAASIVAARA, LEENA (2010). *Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia*. Helsinki: Kirjapaja.
- RAADSCHELDERS, JOS C.N. (2010). Identity Without Boundaries: Public Administration's Canon(s) of Integration. *Administration & Society* 42(2), 131–159.
- RAUNIO, KYÖSTI (1999). *Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt*. Helsinki: Gaudeamus.
- RICCUCCI, NORMA M. (2010). *Public Administration: Traditions of Inquiry and Philosophies of Knowledge*. Washington: Georgetown University Press.
- Rommell, Jan & Christiaens, John (2006). Beyond the Paradigm Clashes in Public Administration. *Administrative Theory & Praxis*, 28(4), 610–617.
- RYAN, PHIL (2015). Positivism: Paradigm or Culture? *Policy Studies*, 36(4), 417–433.
- SAGER, FRITZ & ROSSER, CHRISTIAN (2009). Weber, Wilson, and Hegel: Theories of Modern Bureaucracy. *Public Administration Review*, 69(6), 1136–1147.
- SANDBERG, JÖRGEN (2005) How Do We Justify Knowledge Produced Within Interpretive Approaches? *Organizational Research Methods*, 8(1), 41–68.
- SALMINEN, ARI (2002). *Hallintotiede. Organisaatioiden hallinnolliset perusteet*. Helsinki: Edita.
- SALMINEN, ARI (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisu, Opetusjulkaisu 62, Julkisjohtaminen 4. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- SHAFRITZ, JAY M. & HYDE, ALBERT C. (2012). *Classics of Public Administration*. Seventh Edition. Wadsworth Cengage Learning.
- SIMON, HERBERT A. (1946). The Proverbs of Administration. *Public Administration Review*, 6(1), 53–67.
- SPICER, MICHAEL W. (2005). Public Administration Enquiry and Social Science in the Postmodern Condition: Some Implications of Value Pluralism. *Administrative Theory & Praxis*, 27(4), 669–688.
- THOMAS, ROBYN & DAVIES, ANNETTE (2005). Theorizing the Micro-politics of Resistance: New Public Management and Managerial Identities in the UK Public Services. *Organization Studies*, 26(5), 683–706.
- THOMPSON, PAUL (2004). Brands, boundaries and bandwagons: a critical reflection on critical management studies. Teoksessa Ackroyd, Steve & Fleetwood, Steve (Eds.), *Critical Realist Applications in Organisation and Management Studies* (s. 54–70). London: Routledge.
- TÖTTÖ, PERTTI (2000). *Pirullinen positivismi. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.
- WALDO, DWIGHT (1952). Development of Theory of Democratic Administration. *American Political Science Review*, 46(1), 81–103.
- WHETSELL, TRAVIS A. & SHIELDS, PATRICIA M. (2013). The Dynamics of Positivism in the Study of Public Administration: A Brief Intellectual History and Reappraisal. *Administration and Society*, 47(4), 416–446.
- WILSON, WOODROW (1887). *The Study of Administration*. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197–222.
- WITTGENSTEIN, LUDWIG (1922). *Tractatus Logico-Philosophicus*. London: Kegan Paul.
- DE ZWART, FRANK (2002). Administrative Practice and Rational Inquiry in Postmodern Public Administration Theory. *Administration and Society* 34(5), 482–498.